

Locuint'a Redactorului

si
Cancellari'a Redactionii
o in
Strat'a tragatoriului (L6-
vémteza), Nr 6.

Articolele semnate nu se voru
mai deca numai de la corespun-
denti regulari si „Federatiunii.“
Articolele trimise si nepublicate se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esti Mercuri-a, Vineri-a si Domnece'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siesse lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . 12 „ „ „
Pentru Romanii'a:
prea. intregu 30 Fr. = 30 Letn.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „
Pentru inseratiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a tim-
brale pentru fiesce-care publica-
tiune separata. In loculu deschis
20 cr. de linia.
Unu exemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 2/14. martiu, 1871.

Adunarea nationala de la Bordeaux si-face de capu.
ritatea ei si membrii guvernului, estii d'in acea majo-
se infora de câte ori cugeta la Paris. Semne relle
na, pentru că dovedescu pana la pipaitu credinti'a cea
majoritatii ajunse la putere, carea dupa ce grabi a
si rasinosele conditiuni de pace, lucra acum a prepará
ce mortala in Franci'a pentru a poté surupá republic'a.
si, depunandu-se oppune torrintelui, primi
public'a inaugurata asié dicundu de sine, dar' cu tote că
si mai fatiasesce inca alipire cãtra republica, cugetele
servate alle acestei majoritatii sunt cá intr'una frumosa
institia, presentandu-i-se occasiunea binevenita, se face
tura de statu, intruducandu era pre furisiiu, seu prin
sa, form'a guvernãrii monarchice, asiediandu pre tronulu
anciei pre unulu d'in vechii pretendenti. Spre a poté
allá negrulu planu majoritatea adunãrii nat. si guvernulu
se ferescu de Paris, cá de ciama, pentru cá tota banda
anariloru scie prea bine cá intelligintea impoparatiune
capitala este pedeca nesuperabila in contra reali-
acellui planu. Miscamintele d'in Paris sunt
ne invederate, cá locuitorii au si sentitu tendintiele
majoritatii adunãrii si a guvernului, in a carui capu este
schilulu royalistu Thiers. De aici florile reactiunãrilor d'iu
adunarea nat. Ei se temu de Paris si voru se pedepsesca
atropolea tierrei pentru rellele ce tierranii prin voturile
ru celle orbe, repetite la tota occasiunea in cursu de noue-
mediece anni, au arruncatu a supr'a Franciei. Grea re-
ponsabilitatea voru luá asupra-si acesti reactiunari si nu-
mai loru-si voru poté imputá urmãrile fatale ce va trage dupa
ne decisiunea loru, pentru cá abié se va fi afluandu vre unulu
intr'insii, carele se nu scie cá Parisianii se voru rescolá in
str'a decisiunii prin carea li-se rapescã rolulu de capitala a
anciei. Ce voru face acei reactiunari fora de sufletu, daca se
intemplã revolutiune apriatã? Cutediã-voru ei ore indata
dã departãrea Prussianiloru a asediã de nou cetatea Pa-
risu? Acesta singura idee este de ajunsu a face se se
ata de la negrulu cugetu si cei mai cutediatori si cei mai
rebecosi reactiunari. Demissiuile lui Victor Hugo si Lu-
ovicu Blancu, etc. depunendu-si mandatele de deputati, a
atu cetate cu solemnitate in Adunare, elle a espressu in
amini vii dorerea ce au causatu resolutiunea Adunãrii nat.
Acosta dorere se va manifestá acusi nu numai in Paris, ci
in tote cetãtiele Franciei. Sã sperãmu cá Adunarea nat. re-
venindu la cugete mai sanetose, va delaturá desastrele unui
rebellu civile, dupa atãt'a nefericire ce s'a descãrcatu a
supr'a dietei Francie. Allu doile votu allu Adunãrii, prin
care siediãmentulu ei se muta, de la Fontainebleau, la Ver-
sali'a este unu semnu imbucuratoriu. De la Versali'a pana
la Paris nu e departe si Adunarea va fini acusi, prin a se
mutá acolo unde se cuvine, in capital'a tierrei.

Mari desordini s'a intemplatu la Zurichu (Elveti'a) in
10. Martiu. Nemtii d'in asta cetate au serbatu victoriele
loru cu mare ostentatiune, inse mediuloculu serbãrii, multi-
tinea poporului, condusa de officieri francesi (coror'a li-se
lasase armele) au navalitu in sala si cu asta occasiune unu
neamtin fu ucisu, altii fusera greu raniti. Militi'a elvetiana
adusa a restabili pacea fu maltratata si ea, dar' ordinea se
restabil in fine si acum se facu cercetarile in contra ince-
ptoriloru tumultului. Nemtii ar' poté se scie cá ovatiunile
loru nu sunt prea populari si ar' face bine a le lasá se le
face nemtii d'in Prussia si alte parti nemtiesci, cari au
combatutu cu Prussia d'impreuna. Emissarii prussianesci
inse, sciu arrangiã asemenea festivitãti chiaru si in Pest'a.
La trece si asta betia, ca multe alte plage.

Camera Deputatiloru Italiei (Florenti'a) au reinceptu
in a 10 martiu a.c. debaterile a supr'a rãlatiuniloru sta-
tului cãtra Curi'a romãna, si a nune intre impregiurãti pu-
cipu favorabile. Inca mai nainte de a se incepe pertratãrile
se facuse doue propuneri pentru amanare. Dep. Caldini sol-
licitã inlaturarea titulu 2. d'in proiect. de lege privitoriu
a garantii ponteficului, era dep. Bianchi propuse a se im-
parti acellu titlu in doue sectiuni. Ambele propuneri fusera
respinse de camera. In contra articulu despre titulu 2.
vorbira Corbett'a si Mancini, provocandu la ideele desvoltate
de fericitul Cavuru „beserica libera in statu liberu“ si re-
cumendarã a se respinge proiectulu intregu. Discussiunea,
care va se tiena cellu pucinu 6 septemane, fu amanata.
Conflictulu intre guvernulu italianu si beulu de Tunis nu s'a
compusu inca, pentru cá acestu-a nu vre se ratifice conven-
tiunea inchiaia de plenipotentiatulu seu la Florenti'a, —
dãregatoriile tunisiane urmedia a vatemã drepturile italiãni-
loru, pagubele coloniei italice in Ged'a se urca la trei sute
de mii lire.

In Cislaitani'a e imminente crisea ministeriala. Numai
in Romani'a se mai facu atãtea schimbãri ministeriale, ca
si in Vienn'a. Cabinetulu lui Hohenwarth, abié constituitu,
incepe a se clatiná. De la compunerea lui indata fu intem-
pinatu cu neincredere si combatutu de partia nemtiesca.
Magiarii, temeudu-se ca de morte de federalismu si prin
urmare de ingroparea dualismulu, se insocira cu contrarii
noului ministeriu cislaitanu. Beust de la venirea acestui
ministeriu, la putere, nu se sentiã securu in siea, deci,
deprinsu cum este la intrige, incepu a sapá gropã noului
cabinetu, rezultatulu era se cadia insu-si in gropa, ve-
diendu cá trebuisorele salle mergu spre reu, chiamã intru
ajutoriu pre frate seu de cruce cocoonulu Andrassy, acum
vomu vedé, ore cadé-voru ei amendoi? seu trantí-voru ei
pre Hohenwarth? Acesta e cestiunea.

Cestiunea slovacã si Ungari'a propriu disa.

Materi'a ce ni amu propusu a tratá in acestu
articlu este demna de una seriosa atentiune a Ro-
maniloru. Voimu se vorbimu despre natiunea slo-
vacã, despre raporturile cari, conformu trecutulu
istoricu alu acestei natiuni, incepu a se desvoltá
intre ea si intre centralismulu magiaru d'in Pest'a,
despre aspiratiunile juste a le natiunei slovacã, si,
unde ni-se va paré acomodat, vomu presintá lec-
toriloru nostri si unele date, insocite de explicatiu-
nile necesare, relative la Ungari'a, alu carei-a
territoriu domni magiari d'in Pest'a voiescu, prin
tote institutiunile si legile loru centralistice si ma-
giarisatorie, a-lu vindicá numai natiunei magiare,
denegandu existintia altoru natiuni politice in ace-
stu teritoriu poliglotu, in carele a nune natiunea
romãna si cea slovacã ocupa tiere si provincie de
una estensiune importante, sunt compacte, in unu
numeru considerabilu si, prin urmare, au dreptulu
celu mai necontestabilu la suveranitatea ce com-
pete ori-carei natiuni.

Nu credemu se se afie vre unu romanu, care
se nu recunosca, de cáta importantia este natiu-
nea slovacã pentru succesele aspiratiuniloru natiu-
nei romãne. Natiunea slovacã ni este sora adev-
rata in suferintiele comune sub despotismulu ma-
giaru; d'in acestu punctu de vedere dara solidari-
tatea nostra cu slovacii este cea mai naturale pen-
tru a poté scapá de periculu comune alu magia-
rismulu. Slovacii si au consciintia acestei solida-
ritãti salvatorie mai multu decãtu romanii, d'intre
cari, chiaru si intre intieleginti, se voru aflá mul-
ti, cari abié voru avé ce-va cunoscintia despre slo-
vacii. Dar' fratii nostri slovacii merita se fia cunos-
cuti de romani nu numai d'in caus'a solidaritatii
contra inimiculu comune, ci si d'in alte privintie,
cari ne lega cãtra ei multu mai strinsu. Romanii
trebuie se scia, cá Slovacii au cele mai sincere
simpatie pentru caus'a nostra si pentru rezultatulu
favorabilu alu luptei nostre *); ei se intereseze
viuu de tote miscamintele nostre natiunali, de tote
dorintiele nostre; ei studieza istoria nostra, trecu-
tulu nostru, si nu unu slovacu se afla, care le si
cunosce mai bine, se pote dice, decãtu multi ro-
mani.

Slovacii au manifestatu si in fakta simpatiele
loru fratiesci cãtra romani, precum se scie acést'a
si d'in unu processu de pressa intentatu acestui
diurnalu de guvernulu magiaru si pertratatu in
Tirnavi'a. Amu poté aduce acl numeroase citatiuni
d'in diurnalele fratiloru nostri slovacii, de unde
s'ar' poté vedé, cáta attractiune au ei cãtra roma-
ni. Acést'a inse ne ar' departá prè multu de la
scopulu propusu. Sè recunoscemu dara cá, pen-
tra romani se pota inchiaia una solidaritate mai

*) Dlu Iosefu Hlozsanský, publicistu slovacu, este
aruncatu in dur'a inchisore magiara d'iu Vatiu, pentru cá
scrise in unu-articlu publicatu in diurnulu „Slovens-
ke Noviny“, cá: „D'incolo de Tibiscu pana
la Marea-Negra va cresce cu incetulu imperiu-
lu dacoromanu; d'incolo de Dunare, pre pamentulu
vechiu alu Panoniei, va inflori Confederatiunea sud-slava;
restulu, intre Tibiscu si Morav'a, intre Carpãti si Dunare,
Ddieu si Europ'a lu va dá natiunei slovacã in Nitri'a in-
alta.“

intima cu nobil'a natiune slovacã, si pentru ca
lupt'a loru comune contra despotismulu magiaru
se devina mai eficace, este necesariu, ca si noi
se avemu sciintia despre dorintiele juste ale na-
tiunei slovacã, precum si ea are despre ale nostre.

Inse esecutarea planulu, de care ne preocu-
pãmu, adevã de a familiarisã in câtu-va pre ro-
mani cu caus'a fratiloru nostri slovacii, va fi mai
lesne, mai intelligibile, daca inainte de tote ni vo-
mu indreptá pucintelu atentiunea la Ungari'a pro-
priu disa. la teritoriulu ei si la unele reminis-
centie istorice de mare insemnate nu numai pen-
tru natiunea slovacã ci si pentru cea romãna.

Conformu desvoltãrei sale istorice, Ungari'a
propriu disa contine trei teritorie destulu de di-
stincte:

a) Partes cisdanubianae, asié se
numiã pana la an. 1723 teritoriulu, care se estin-
de de la Tibiscu pana la Morav'a si de la Car-
pati pana la Dunare; era in an. 1723 acestu ter-
ritoriu alu coronei lui S. Stefanu fu impartitu in
doue districte: 1) districtus cistibiscanus
(tiszán inenni kertület), cu capital'a Cas-
sovia; si 2) districtus cisdanubianus
(dunán inenni kertület), cu capital'a Posoniu.

b) Districtus transibiscanus
(tiszán tuli kertület) este parte a Daciei si respec-
tive a nefericitei Transilvanie de asta-di, carea
se estindea pana la Tibiscu. Cum-cã marginea is-
torica si naturale intre Ungari'a propria si Tran-
silvani'a a fostu, pana in tempurile abié trecute,
acestu fluviu, nu este indoiela. In an. 1591, pre
tempulu dominatiunei sultanului Amuradu III, Va-
ceslavu Vratislavu insoci pre Edericu Krekvitz
la Constantinopole, unde cestu d'in urma fu tra-
misu de Rudolfu II ca ambasadoru. Dupa rentor-
cerea sa d'iu Constantinopole, numitulu Vaceslavu
Vratislavu, nobilu boemu, scrise in Memoriele
sale despre Tibiscu urmatoriele: „Langa S e l e m
k e m (pote Alt Slanka de asta-di), una ruina de
castelu, existe una cetatiuia incongruata de muri
si ornata cu multe tunuri, d'intre cari inse unele
sunt aproape d'a se ruinã. Facia cu acesta cetatiuia,
de a stanga, fluviulu Tibiscu curge
prin teritoriu transilvanu cãtra
Ungari'a si se versa in Dunare.“ Este evi-
dentu dara, cá fluviulu Tibiscu era mar-
gine intre Transilvani'a si Ungari'a si intru-
adeveru, comitatele, cari tote la olalta formeza
asta-di asié numitulu Districtus trans-
tibiscanus (tiszán tuli kertület), au fostu rupte
incetu-incetu, dela a. circa 1700 pana 1800, cu
fortia de cãtra Transilvani'a si anesate Ungariei.
Caus'a acestei anesiuni violente si injuste se pote,
dupa parerea nostra, aflá in certele intre cas'a
Habsburg — carea, precum este cunoscutu, deveni
dupa evenimentulu dela Mohács dinastia domnitoria
in Ungari'a — si intre principii transilvani. A
nume, pentru a slabí si a rumpe pre nesentite po-
tatea principiloru transilvani, dietele Ungariei, in-
demnate spre acést'a de numit'a dinastia, incorpo-
rara Ungariei comitatele transilvane, cari asta-di
se numescu „Districtus transibiscanus.“ In acestu modu nedreptu se mar-
ritoriulu Ungariei, spre detrimentulu nefericitei
Transilvanie si spre paralisarea drepturiloru natiu-
nei romãne. Totu d'in acesta cauza se mai rupsera
de Transilvani'a, in a. 1861, era-si in modu arbi-
trariu, violentu si barbaru, patru comitate, pre-
cum: alu Solnocului-de-mediulocu, alu Crasnei, alu
Chiorului si alu Zarandului. In fine, in 1868, con-
tele Iuliu Andrassy, ministru-presiedinte magiaru,
sfatul pre Marele-Principe alu Transilvaniei d'a re-
vocã, fara concursulu legislativei acestei tiere, legile
votate in 1863/4 prin diet'a d'in Sabiuu si sanc-
tionate de Domnitoriu, si asié nu numai Distric-
tulu transibiscanus, nu numai cele
patru comitate mentinnate, ci, d'impreuna cu ace-
ste, intrega Transilvani'a este incorporata asta-di
Ungariei si geme sub arbitriulu guvernului ma-
giaru. Cãtu va durá ore acosta stare violenta pentru
natiunea romãna, carea are in intregu teritoriulu
Daciei superioare preponderantia mare, prin nume-
rulu si intieleginti'a sa, a supr'a toturoru celoru-l-

alti locuitori de diverse naționalități? Evenimentele ni voru spune.

c) Alu trei-lea teritoriu, care inca se pote binișoru distinge in Ungaria propria, este „Districtus transdanubianus“ s'eu teritoriulu Pannoniei vechie, locuitu de una mestecatura de popore.

Cunoscundu acuma părțile teritoriale a le Ungariei si insemandu aci pentru asta-data numai atât'a, că Transilvania, cu tote comitatele sale până la Tibiscu, este numai in întielesu impropriu parte a Ungariei, s'eu trecemu la națiunea slovacă, obiectu specialu alu discușiunii presente.

Națiunea slovacă, carea numera cam patru milioane suflete, are in posesiunea sa. d'in timpurile cele mai vechie, teritoriulu s'eu provinci'a d'ntre Tibiscu, Morava, Carpati si Dunare. Pana la a 1312, provinci'a slovacă a fostu autonoma si se guvernă prin ducii (duces) s'ei proprii cari, conformu Constituțiunii nitriense de la a. 1020, se alegeau d'ntre membrii dinastiei domnitorie a Ungariei. In casu candu nu se află in famili'a regesca unu asemenea membru, elu eră inlocuitu de unu banu (banus), si cu ac'asta demnitate eră impreunatu totodata si officiulu palatiale. D'ntre ducii de Nitri'a, capital'a provinciei slovacă, sunt cunoscuti: Pribina, Choteslaw (850), Svatopluc II. (895—930), Stiboru (990), Aba s'eu Ovo (1020), Geysa (1060) si Colomanu (1080.) D'ntre bani sunt cunoscuti: Toma, Urosiu, etc., si ultimulu Mateiu de Trencinu (1312), care avu mai multe lupte contr'a regelui Ungariei, Carolu Robertu.

Pre acestu teritoriu slovacu se afla si elemente straine, precum: Magiari, Germani si pucini judani.

Numerulu totalu alu magiariloru este 500.000. Ei aveau privilegiile si imunitățile lor; asi' magiarii cumani capetara districtulu cumanu si urmatoriele privilegii: „Ladislai III. regis Constitutio de Cumanis“ si „Articuli Cumanorum“ de la a. 1279. Asemene si magiarii d'in comitatulu Komárom primira de la Toma, banu de Nitri'a, privilegiile: „Thomae Bani Libertas hospitum de Komárom 1277.“ Este de insemnatu, că magiarii s'au asediatu in numitele tienuturi pre tempulu lui S. Stefanu si că, precum se vede, privilegiile lor s'au desvoltatu multu mai tardu.

Mai sunt inca, afara de Posoniu, in Scepusiu (Districtus scepusiensis), care occure si sub numirea de „cele 16 cetăți scepusiense“, vr'o 50 mii germani. Privilegiile acestoru-a sunt: „Stephani V. regis libertas Saxonum de Scepusio 1271“ si „Andreae III. Regis libertas hospitum de Poson 1241,“ etc. Judanii pucini, cari se afla intre slovaci, nu potu fi considerati d'in punctu de vedere naționalu.

Provinci'a slovacă a fostu dara autonoma; naționalitatea elementelor straine, pre cari le insiraramu, eră assecurata acolo nu prin una lege equivoca de naționalitate, precum este cea magiara de asta-di, ci prin privilegii s'eu imunități, cari garantau a utonomi'a comunale si districtuale

FOISIORA

Scurta istoria a societății iesuitiloru.

(Urmare.)

Unu desertoriu d'in parti'a iesuitiloru, in care se organizase unu complotu infricosiatu sub nume de parti'a catoliciloru si sub conducerea ducelui de Guise, denunciă si descoperă regelui Enricu III. totu planulu conspiratiloru. In 23. dec. 1588 regele pune man'a pre ducele de Guise, pre frate-s'eu cardinalulu de Lotaringia si-i ucide, era pre alti mai multi i arunca in carcere. Conspiratii inse nu se lasa, ci alegundu-si de comandante pre alu treilea frate alu celoru ucisi, pre asi' numitul duce de Mayenne, se scola cu batafa a supr'a regelui. Atunci acestu-a, de si catolicu forte bigotu, vedindu-se strimtoratu, se arunca in braciile cumnatu-s'eu, a ducelui Enricu de Navarra, cu carele in 30. aprilie 1589 incheia aliantia pre vietu si morte. Guer'a civile se incepe. Parisulu apucase in manile insurgentiloru, armat'a regelui i strimtorase. In 31. iuliu 1589 unu june calugaru dominicanu, fanaticatu pana la nebunia, anume Iacobu Clement, venindu la regele Enricu III. in castrele de la St. Cloud si avendu recomandatiuni pre bune, cere si casciga audientia cu pretestu, că arf s'eu descopere unu mare secretu. Regele face semnu adjutantiloru s'ei, ca fara a esfi d'in casa, s'eu se traga mai spre ferestra. In acelea-si momente Clement, scotiendu unu cutietu mare, lu-infige afundu in pantecele regelui, carele mai avu atât'a potere, ca s'eu scota cutietulu si s'eu voiesca a-lu infige sicariulu in facia, cadiu inse mortu. „Regele este mortu!“ strigara adjuntantii

despre domnirea natiunei magiare*) in provinci'a slovacă autonoma nu eră si nu potea fi vorba.

Națiunea slovacă țiene si asta di la integritatea teritoriului s'eu si la autonomi'a provinciei sale. Tradițiunile vechie de libertate provinciale traiescu si asta-di in animele tuturor slovaciloru, chiaru asi' precum romanii nu perdu nece una data d'in vedere integritatea teritoriului lor si unitatea lor națională. Națiunea slovacă nu voiesce a fi magiarisată si centralisată de guvernulu d'in Pest'a, ci voiesce, cu totu dreptulu, a se bucură de una esistinta națională intre marginile teritoriului locuitu de ea. Aceste sunt principiile fundamentale politice caroru-a conducătorii si toti barbatii de incredere ai natiunei slovacă au datu espressione, in tote ocasiunile, de la a. 1848 incoce.

Deci, inspirata de aceste dorintie si radmandu-se pre principiile espuse, națiunea slovacă lupta pentru una autonomi'a aproape ca a Croației, adeca:

I. Ca legislatiunea relativa la tote afacerile interne politice-administrative, la scola, basereca si la justitia, s'eu se țiene de competenți'a unei diete provinciale, carea s'eu convocă in Nitri'a; era afacerile comune s'eu se decida prin una dieta comune in Pest'a, unde spre acestu scopu s'ar' tramite una delegatiune alesa de diet'a provinciale de Nitri'a;

II. Națiunea slovacă reclama pentru provinci'a sa unu guvernulu propriu naționalu cu urmatoriele 3 despartieminte: 1) Despartimentulu pentru afacerile interne politice-administrative; 2) Despartimentulu pentru cultu si instructiunea publica; si 3) Despartimentulu pentru justitia. Se întielege, resiedinti'a acestui guvernulu provinciale are s'eu fia in Nitri'a; era administrarea afaceriloru comuni s'ar' țienă de ressortulu guvernulu federativu d'in Pest'a;

III. In fruntea guvernulu naționalu alu pro-

*) „Natio hungarica“, „populus Hungarorum,“ aceste denotatiuni generice ce obvinu in legile si in documentele vechie ale Ungariei nu sunt nece decâtu identice s'eu sinonime cu „natiunea magiara.“ Nomine populi Hungarorum intellige solummodo dominos, praelatos, barones et alios magnates atque quoslibet nobiles... Plebis autem nominatione soli ignobiles intelliguntur. (Werbőczy, Trip. P. I. Tit. III. et IV.) Adeca „populus Hungarorum“ eră cast'a nobililoru; nobilii nu erau inse unmai magiari, ci partea mai mare au fostu romani, slovaci, croati, etc. Pana la 1836 limb'a oficială a Ungariei au fostu limb'a latină. Numai de câte-va decenii, de candu magiarii si-au propusu a magiarisă frundia si erba, au inceputu ei a confundă numirea „populus Hungarorum“ cu „magyar nemzet“ (natiunea magiara.) De altmintea asta-di, candu caste de nobilime nu mai esistu si, mai pre susu de tote, candu principiulu de naționalitate astepta a fi realizatu nu cu minciuna si cu insielatiunea, ca in Ungaria actuale a Dlui Andrassy, ci pre bazea autonomiei teritoriului locuitu s'eu curatu s'eu in majoritate de un'a si ace'a-si natiune, asta-di candu fia-care natiune voiesce s'eu fia suverana si, prin urmare, libera de ori-ce ingerintia straina, feresca Ddiu, ca s'eu ceremu a ni-se aplică numele de „natio hungarica“, ac'asta reminiscintia trista de servitute si brutalitate d'in tempulu feudalismulu. Amu voitu unmai s'eu aretăm, cum politici magiari falsifica faptele si istori'a.

Montpesat et Jean de Levis, apoi ajutati si de procuratorulu generale strapunsera pote de doue-dieci de ori pre infamulu calugaru sicariu până lu-ucisera, fara ca s'eu cugete in terrorea si furi'a lor, că spre a scote la lumina pre compliciti lui, trebuia s'eu lu mai lase in vietia.

Ce facura iesuitii la audirea acelei sciri fiorose? Eca ce. Unii d'in ei d'iseră si predicaseră inca mai de inainte in unele beserice, că acelu-a care ar' ucide pre regele Enricu III., si-ar' cascigă unu mare merit in ceru; era dupa-ce se lată scirea moriei regelui, iesuitii d'in cetatea Toulouse si de airea țienura rogatiuni si processiuni publice, in cari pre sicariulu Clement lu-dechiarara de adeveratu martiru; era famosulu iesuita Mariana numesce pre Clement in scriptele sale (De Bege) „Aeternum Galliae decus“, adeca decorea (podob'a) eterna a Franciei; apoi in cartea I. capu VI. scrie: „Ac'asta fū una fapta minunata si eselenta, d'in care cei-lalti domnitori aru poté s'eu invetie.“ Alti cāti-va scriptori iesuiti asemenara pre Clement cu personage d'in testamentulu vechiu, precum a fostu Iudit'a, Eleazaru s'eu Macabeu. Asi' laudara iesuitii regicidiulu, adeca omorul de regi. Dara ce minune, că loru atunci nu li se intemplă neci unu reu d'in caus'a cumplitei crime de a recomandă assasinatulu. Numai pater Edmundu Bourgoin, egumenulu monasteriei dominicaniloru, fū condamnatu de cătra parlamentulu (inalt'a curte) d'in Tours, ca s'eu fia ruptu de patru cai in patru bucăti, ceea ce s'a si intemplat d'in causa că elu, ca egamenu, aflase de planulu lui Clement, dara tacuse.

Atentatulu si asasinatulu comisu a supr'a regelui Enricu IV.

Dupa guer'a civile de patru ani, in fine fū recunoscutu de rege alu Franciei ducele de Navarra sub nume de Enricu IV., omu si bravu, si bunu barbatu de statu, si

vincii slovacă are s'eu fia s'eu unu principu dinasti'a domnitorie s'eu unu banu;

IV. Pentru represintarea intereseloru provinciei slovacă are s'eu fia numitu la guvernulu rativulu d'in Pest'a unu ministru slovacu;

V. In privinti'a baserecei, slovacii cari arciepiscopatulu de Erlau s'eu se transpuna la tri'a si ca toti episcopii d'in provinci'a slovacă liberi de ori-ce jurisdictiune baserecesca s'eu s'eu fia supusi singuru numai arciepiscopulu Nitri'a.

Ac'asta este esenti'a programulu politicu naționalu slovacă, daca ni-a succesu, celu in cātu-va, a esprime sentiemintele si nesumu de cari natiunea slovacă este asta-di inspirata, cari d'in diu di prindu radeceine totu mai afundu in masa compactă a ac'astei natiuni.

Neurocierea natiunei slovacă este, că ea una nobilime preste mesura numerosă si, mai tosu, că ac'asta nobilime, instrumentu flessibilu tuturor guverneloru despotice, renegandu modu perfidu naționalitatea sa si trecutulu d'eu celu mai mare contingentu asi' numitu „magiaroni“, cari sunt multu mai periculosi cātu insi-si magiarii. Intradeveru, mai toti legintii, literatii si barbatii de statu, cunoscuti magiari, nu sunt magiari adeverati, ci rens'eu magiaroni, recrutati d'in nobilimea slovacă, carea, preste totu si cu putine esceptiuni, este mai putfnu națională d'ntre tote aristocratiele cātu ni nareza istori'a. Insu-si Ludovik Kossuth, capulu revolutiunei magiare 1848, care si-propusese a magiarisă tote cātu si cu violenti'a, este de naționalitate slovacă. Vr'o noue-dieci de membri ai dietei actuale mare cari, afara de vr'o doi-trei insi, timidi, in luti si fara energia, stau toti la dispusitiunea Andrassy ca totu atâtu gendarmi sprinta magiarismulu, sunt magiaroni si renegati d'in nobilimea slovacă. Intre acesti magiaroni se nume Vilhelmu Roth, noulu ministru de interne Kvaszay, Prileszky, Lehotzky, Urbanovszky, K Pulszky (tata si fiu), bar. Podmaniczky, etc., tota cet'a până in fine. Una asemenea coruptiune este ne mai audita. Trebuie s'eu ni se sfasie an de dorere candu vedemu, cum Dlu Andrassy, ajutatu mai vortosu de acesti aristocrati slovaci renegati, cei mai periculosi inimizii ai natiunii loru proprie, face politica magiara, oprimesc natiunea slovacă, pre cea serbă, decreteza unu nea Transilvaniei cu Ungaria, amutiesc pre germani, centralizeza tote in Pest'a, sugruma de crati'a, aduce legea municipale feudale si bari cu unu cuventu ineca ori-ce respirare libera.

Inse dilele acestoru lingai, magiaroni si renegati sunt numerate. Una partida puternică eră acū in sinulu natiunei slovacă; ac'asta partidă era neincetatu pentru realizarea programulu naționalu, pentru autonomi'a provinciei slovacă, pentru ruperea centralisatiunei magiare. Credem fi cu scopu, ca s'eu insemnămu aci, precum ni servi memori'a, numele unoru a d'ntre capii partii natiunii slovacă, precum: Dr. P. Mudrón

umanu. Iesuitii inse erau forte neindestuliti cu elu, de consiliulu celu secretu alu loru decise ca s'eu lu tramite ceea lume cātu se va poté mai curundu, nu inse prin n'a vre-unui iesuitu, ci totu-de-un'a prin individi alesi alte clase de omeni, instruiti bine si fanatici cum pre cari apoi i deslegău, cum amu dice a conto, si de m'a ce aveau s'eu comita si i cuminecau. Asi' iesuitii Comollet, confessorulu de acolo, pusera pre unu omu peratu, anume Petru Barrière, ca s'eu ucida pre Enricu totu cu unu cutietu; pentru atunci juse regele scapa morte prin devotamentulu cavaleriului Brancalione. Anulu Barrière fū condamnatu la morte cumplita si eselatu in 31. aug. 1593; d'in contr'a cei doi iesuiti scapa cu fug'a la pap'a, carele in acelea tempuri se află d'in Rom'a la Avignon in Franci'a, unde si-asiediasc ridenti'a incongiurata de omenii cei mai corupti.

D'in cercetările cari urmara dupa acelu atentat estu la lumina, că man'a iesuitiloru lucruse in acelu atentat, cum si, că ei erău decisi a jocă coron'a Franciei capulu lui Filipu II. Fiindu-că una parte mare a franciei eră aplicata a essilă pe iesuitii, era Enricu IV. nu-i p' iubi, precum de sine se întielege, asi' ei cautara si af pre unu studinte de ai lor, anume Jean Chatel, nasc d'in parenti buni. Pe acestu-a lu-fanatisara cumplitu, am professorulu s'eu pater Jean Gueret si rectorulu colegiului Jean Guignard. Acei omeni blastemati propuneau scolarii in audiulu tuturor doctrin'a despre regicidiu ca unu merit. Strengariulu de sicariu Chatel commise atentatulu 27. Dec. 1594 cu ocasiunea unei audientie solemne. F' voi s'eu lovesca pe rege dreptu in inima, lu-nemeri si numai in gura, in cātu cutietulu i sparse buz'a si-i sc' unu dinte. Cei d'in comitiv'a regelui erau s'eu taie pe

*) Vedi Nr. 19, 20, 21, 22 23, si 24 ai „Fed.“

noscutu publicului romanu), Michaelu Mudron, Dr. Mally (professoru la universitatea de Viena), Ios. Viktorin, Georgiu Slota, Franciszi, Kalinciak, Dr. Hurbau, Stef. Zavodnik, Th. Cherven, Vilh. Pauliny-Tóth, Hattala (prof. la univ. de Prag'a), Turzo-Nosicky, adv. Kudlik, Dr. Kozacek, Moravcik, Dr. Radlinsky, Chrastek, Plosic, Daksner, Sasinck, Gulen, Pongrácz, etc., etc. Amu dorí numai, ca acești barbati demni ai natiunei slovace sè fie inspirati de acea armonia, carea este de una necesitate imperativa pentru ajungerea sigura a scopului.

Nu ni potèmu magulí d'a fi facutu cunoscuta Romanilor cestiunea slovaca in tota plenitudinea ei; spre acést'a s'ar recere unu studiu mai specialu; dar' speràm, ca amu espusu celu putènu lineamintele generali si principiile politice mai de capetenia, cari punu in miscare spiretele si animale slovaciloru.

Noi romanii, ca vecini buni ai slovaciloru, trebuie nu numai sè li uràm cele mai splendide succese in întreprinderile lor politice, ci sè li dàm chiaru si spriginu nostru moralu, ai, fiindu-cà aspiratiunile si tendintiele nostre sunt identice, este necesariu ca si Romanii si Slovacia, ca cele mai complicate si mai puternice elemente între toate cele-lalte, sè si dèe man'a si sè lucre in perfecta solidaritate pentru ajungerea scopului doritu: integritatea teritoriale si autonomi'a tierelor si provinciilor lor, organizate dupa principiulu nationalitatii. Numai asié se va poté realisa ide'a Confederatiunei poporeloru dela Dunare; numai asié se va poté delega cestiunea Ungariei; numai asié voru prospera si voru fi fericite natiunea romana, slovaca, serba, croata si magiara.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedint'a de la 10. mart. 1871.

*Siedint'a se deschide la 9 ore a. m., sub presiudu ordinariu alu presiedintelui Paulu Somssich. — Dupa cetera si verificarea processului verbalu alu siedintei precedente, presiedintele anuncia mai multe petitiuni, cari se transmitu comisiunei petitiunarie d'impreuna cu petitiunile presintate de deputatii Ales. Csanády, Vincentiu Babesiu si Ios. Szomjás.

Ales. Csiky interpelleza pre ministrulu financiiloru in privint'a fundatiunii de 5000 fl., facuta de Dan. Boczkó in anulu 1848 in favorulu honvediloru invalidi si alu vedvelor loru. — Interpellatiunea se va comunica ministrulu concerninte.

Emericu Henszlmann pune pre biroulu camerei raportulu comisiunei centrale relativu la camperarea galeriei de icone a principelui Eszterházy. — Raportulu se va tipari si pune la ordenea dilei.

Emericu Hodossy invita camer'a a pertrata in siedint'a de mane (11. martiu) doue raporturi ale comisiunei de imunitate. — Se decide.

Dupa ace'a camer'a trece la ordenea dilei: continuarea desbaterii speciale a supr'a bugetului ministrulu de finantie. Rubric'a 1 a acopeririloru extra-ordinarie, carea trãteza despre

caru in mli de bucãti; regele inse lu-aperã si lu tramise in prinsore. D'in cercetarile judecatoresti cari s'a facutu, a estu la lumin'a dilei, cã afara de cei doi iesuiti au mai fostu si alti complici. Asié in 29. Dec. fã executatu sicariulu Chatel cu morte insocita de torture ne mai audite, era in 7. Ian. 1695 mori totu cu asemenea morte si iesuitulu Guignard, era socin-sèu Gueret si inca alti cinci iesuiti fusera essilati d'in Franci'a pentru tota viet'a lor. Mai tardu se decide essilarea totoror iesuitiloru de pre pamentulu Franciei; cas'a unde siediuise Chatel, fã ruinata, era pe locul acelu-a inaltã una piramida, pe care s'au inscriu faptele criminale ale iesuitiloru.

Acestea mesurè n'au asecuratu intru nimic viet'a regelui. Cei mai de frunte iesuiti schimbandu-si portulu, au ramas totu in tiera, dupa câti-va ani au sciutu recasciga grad'a regelui, era apoi in 14. Maiu 1610 l'au junghiatu prin man'a fostului docente Francisu Ravailiac, carele mai înainte de a fi fostu dusa lu perdiare, a marturisitu la tribunalu, cã elu impartesise planulu sèu confessariulu iesuitu Aubigny, carele l'a si delegatu de crima, mai înainte de a o cunosce. Asta-di stan de facia mai multe documente autentice, d'in cari se vede curatu, cã toti iesuitii de trept'a profesoriloru au fostu intiesi si invoiti ca sè injunghie pre Enricu IV., si inca in calitate de judecatori ai lui, ca si ai totoror omeniloru.

Sub Ludovicu XIII. si Ludovicu XIV. ei ajunsesera la culmea puterii lor, pana candu omeni ca Molière si ca Voltaire incepusera a li dá lovitore forte grele.

Atentatu a supr'a lui Ludovicu XV. Acestu rege cu totul molestu si domnitu parte de femei, parte de iesuiti, pana pre la a. 1756 fusese trasu in câtu-va inca si in cerete teologice ale Iansenistiloru si Molinaristiloru. Madam'a Pompadour, faimos'a si genial'a curtesana si concubina a

vinderea unora parcele mai mice d'in banurile statului si e preliminaru cu 849,303 fl., se retramite, la propunerea bar. Ludovicu Simonyi, comisiunei financiare pentru a o studia si relatã de nouu in privint'a ei, era Ernestu Simonyi si retrage proiectulu sèu de resolutiune, dupa care ministrulu financiiloru are sè presinte camerei proiecte de legi despre vinderea bunurilor de statu. — Celelalte rubrice ale acopeririloru extra-ordinarie se voteza fara neci una observatiune in suma de 8,638,875 fl., si cu acést'a bugetulu ministrulu de finantie este deliberatu definitivu, afara de rubric'a 1 lasata in suspensio.

Paulu Móríc z întreba pre ministrulu financiiloru, daca are de cugetu a executã conclusulu d'in anulu trecutulu alu camerei, dupa care veniturile intercalarie ale scauniloru episcopesci vacante au sè se incasseze pre sem'a statului?

Ministrulu financiiloru spune, cã numitululu conclusu alu camerei s'a redusu numai la elaborea si presinterea unui proiectu de lege despre veniturile d'in cestiune, si asié afacerea acést'a nu-lu privesce pre dinsulu, ci ea cade in ressortulu ministrulu de culte.

F. Lukács interpelleza pre ministrulu financiiloru in privint'a desdaunãrii comunelor ungresci damnificate prin invasiunea prusesca d'in anulu 1866, si pentru ce nu s'a datu numitelor comune partea corespunditoria d'in suma de 2,199.060 fl., destinata pentru desdaunarea de resbelu in întreaga monarci'a? — Interpellatiunea se va comunica ministrulu concerninte.

Se pune in desbatere raportulu comisiunei financiare, relativu la pensiunile organelor guvernului centralisticu de la 1849—1867. Acestu titlu alu bugetului a fostu retramisu comisiunei financiare pentru a-lu studia si relatã de nouu in privint'a lui, si acum'a se voteza in suma de 280,000 fl. Urmeza la ordenea dilei raportulu comisiunei financiare, relativu la bugetulu de pre anulu 1871 alu comisiunei de edificare d'in Bud'a-Pest'a, si se voteza cu 124.600 fl. — Pentru curtea de comtabilitate se accorda 8000 fl., economisati in anulu 1870 in despartimentulu esactoratulu primariu.

Dupa ace'a se punu in desbatere propunerile presintate sub decursulu desbateriloru a supr'a bugetarie.

Propunerea deputatulu Emericu Hodossy, dupa carea lefele profesoriloru de la universitate sè se sporesca la suma de 2500 fl., se respinge cu 114 contr'a 70 voturi. De asemenea se respinge si propunerea lui Simay, prin carea cere a se accordã besericei armene una subventiune anualã de 5000 fl. — Pentru decopiarea si edarea vechiloru acte ale dietei ungresci si a documintelor istorice d'in tempulu lui Rákóczy se voteza 5000 fl.; era propunerea deputatulu Eduardu Zsedényi, prin carea cere ca in venitoriu subventiunea besericei evanghelice sè se sporesca de la 36.000 la 44.000 fl., se respinge.

Sigismundu Borlea a fostu propusu, ca guvernulu ungrescu sè acorde gimnasiulu romanu d'in Bradu una subventiune de 4000 fl. Relativu la propunerea acést'a comisiunea financiaria observa, cã in principiu nu afla de correctu, ca statulu sè ajute unu institutu confesiunale. Dar' pana candu scolele mediocre nu voru fi reformate si pana candu guvernulu nu va fi infintiatu in tote tieniturile d'in tiera gimnasie de statu neconfesiunale, ar' fi in interessulu cultivãrii, si anumitu alu cultivãrii nationalitatiloru ca sè se accepteze propunerea si sè se voteze suma de 4000 fl., inse sub conditiunea, cã statulu si-reserva dreptulu d'a statori planulu de instructiune si a numi pro-

regelui, tienea cu Iansenistii in contr'a iesaitiloru si dementã pre rege, ca sè nu se mai uite in gur'a lor. Atunci iesuitii dederã parol'a de di, care sunã: „Regele este apostatu!“ prin urmare se întielege, cã cu acést'a sententi'a lui erã facuta.

In 5. Ian. 1757, tocma pre candu regele insocitu de câti-va generari, ministri si adjutãnti, erã sè plece cu Delfinulu (clironomulu coronei) la Trianon spre a se ospetã acolo, unu omu, anume Robert Franc. Damiens, in etate de patru-dieci de ani, se rapede cu nespusa iutiela spre caret'a regelui si lu întiepa cu unu cutietoiu in peptu, inse nu-lu pote omori. „Prindetu pre assassinulu!“ strigã regele, dupa care spurcatulu assassinu si fã prinsu indatu. D'in tote cercetarile si documentele a estu era-si, cã si pre acelu assassinu l'au pusu si l'au platitu totu iesuitii. Sicariulu Damiens fã executatu cu morte cea mai crancena d'in lume. Inse si iesuitiloru d'in Franci'a li veni totu de aici perirea; cã-ci, de-si generariulu lor Ricci si pap'a Clemente XIII. in an. 1762 respunsera ticalosulu Ludovicu XV. in despretiu: „Jesuiste sint ut sunt, aut non sint,“ adeca iesuitii sè fia cum sunt, sèu sè nu fia, dara Mad. Pompadour si energiosulu ministru Choiseul mediolocira, ca curtea inalta (care pre atunci se numea parlamentu) sè iè caus'a iesuitiloru in man'a sa, era aceea in 9. Martiu 1754 decretã total'a desfiintiere a societãtii iesuitiloru si essilarea lor d'in Franci'a si d'in tote coloniile ei, era regele confirmã sententi'a. Pre atunci se aflã numai in Franci'a preste cinci mii de iesuiti, d'entre cari unulu anume La Vallette, unu mare speculantu, facuse unu fallimentu de câte-va milioane si pagubise forte reu pre una multime de creditoru.

Atentate iesuitice in Angli'a. In istori'a Angliei se descriu pre largu tote acelea casuri in cari iesuitii s'au încercatu sè omora pre regin'a Elisabet'a si sè substitue la

fessori in proportiunea in carea stã subventiunea statului cãtra bugetulu totalu alu gimnasiulu.

Colom. Tisza nu consente cu aceste conditiuni; dreptu-ace'a propune ca camer'a sè voteze suma de 4000 fl. estu-modu, ca ea sè se induca in extra-ordinariulu bugetulu si statulu sè nu esercite neci una influentia a supr'a administrãrii autonome a gimnasiulu.

Eduardu Zsedényi e constrinsu a observã la propunerea lui Tisza, cã ast'a contradice de-a-dreptulu conclusulu de mai înainte alu camerei, adusu cu privire la gimnasiulu romanu d'in Brasiovu, unde, in urm'a subventiunei, ministrulu numesce unu numeru corespunditoriu de profesori. Gimnasiulu d'in Bradu are unu venitu de 2600 fl.; si acum pote ore statulu sèi-dèe 4000 fl. fara ca guvernulu se esercite vre-una influentia a supr'a spiretulu de care e condusu acestu institutu? Acést'a impregiurare n'ar' corespunde neci decãtu scopulu, pre care statulu e in dreptu a-lu ajunge prin acestu sacrificiu; dreptu-ace'a oratorele sustiene propunerea comisiunei financiare.

Gabrielu Várad y accepteza propunerea lui Tisza si totu-una-data invita guvernulu sè faca întrebuintiare de dreptulu sèu de inspectiune si sè nu sufera, ca nationalitatile sè întrebuintieze in gimnasiele lor cãrti, prin cari se agiteza de-a-dreptulu contr'a esistintiei statulu ungrescu

Vincentiu Babesiu sustiene propunerea deputatulu Tisza.

Dr. Ios. Hodossy. Dloru (Strigãri: absta de la cuventu, cã primimu propunerea.) Daca primiti propunerea lui Borlea, sèu amendamentulu lui Tisza, si mai alesu parte prima a acestui amendamentu, cã-ci celelalte nu se tienu de lucru — atunci abstau si nu vorbescu. (Strigãri d'in tote partile: primimu, primimu.) Ei! bine, atunci abstau.

B. Ludovicu Simonyi vorbesce in favorulu acceptãrii propunerei lui Tisza. — La votare, propunerea lui Tisza se respinge cu 86 contr'a 81 voturi; totu asié se respingu proiectulu de resolutiune alu deputatulu Sigismundu Borlea si propunerea comisiunei financiare.

Ministrulu justitiei, Balt. Horváth, intrerupendu cursulu desbateriloru, presinta unu proiectu de lege despre numirea a lor patru judecatori la tribunalulu supremu. — Se va tipari si tramite la sectiuni.

Se pune in desbatere amendamentulu deputatulu Stefanu Pavlovics, presintatu la rubric'a 3 alu titlulu 3 d'in bugetulu ministrulu de instructiune, prin care cere ca subventiunea de 8000 fl. acordata gimnasiulu serbescu d'in Neoplant'a, sè se sporësca la 9744 fl. Comisiunea financiaria propune a se votã numai 8000 fl., primiti in bugetu, de-ora-ce acést'a suma e si asié cu 1800 fl. mai mare decãtu cea d'in anulu trecutulu. In fine propune, ca subventiunea d'in cestiune sè se acorde numitululu gimnasiu sub conditiunea carea s'a propusu si pentru gimnasiulu romanu d'in Bradu.

Stefanu Pavlovics recomanda camerei acceptarea amendamentulu sèu.

Dr. Ios. Hodossy. Onor. camera! (s'audim.) Sciu cã propunerea lui Pavloviciu, pentru ajutorarea gimnasiulu serbescu d'in Neoplant'a, va avè totu ace'a sortea care a avutu propunerea lui Borlea pentru ajutorarea gimnasiulu romanu d'in Bradu; adeca: veti strigã cã o primiti si la votare totu-si va cadè (sgomotu). Eu totu-si nu potu sè nu partinescu propunerea condeputatulu meu Pavloviciu, si acum ati poté sè totu strigati ca sè abstau de la cuventu, cã nu ve mai credu (sgomotu). Dar' putine amu de a ve dice.

tronu pre nefericit'a Mari'a Stuart. Acelea comploturi si atentate s'au inceputu d'in an. 1581 si s'au continuatu pana la morte Elisabetei, intemprata in 24. martiu 1603. Anglii inse au fostu cu cea mai agera luare-aminte, in câtu totude un'a prevenira desastrulu.

Cu tote acestea in a. 1605 erã sè patia si Angli'a una lovitura pana atunci ne mai audita in lume, candu adeca iesuitii urdisera planulu, ca sè arunce in aeru cu trei-dieci si siese butoie pline de pravu pre famili'a regescã cu totu parlamentulu. Complotulu acelu-a formidabile se preparase d'in novembre a. 1604, pre candu câti-va iesuitii imbracati ca comercianti, sèu ca ori-ce altu, se stracurara d'in Franci'a in Angli'a. Provincialulu pater Garnet si alti trei iesuiti Gerard, Oswald Tesmond et Oldecorn cascigasera d'entre catolicii cei mai fanatici mai antãiu pre domnisorulu Robert Catesby, dupa aceea prin acestu-a pre alti vre-a diece insi, de la cari iesuitii in un'a d'in noptile cele intunecose ale lunii lui novembre luara juramentu tare pre s. Cuminectura. — Essecutarea complotulu se amènã d'in mai multe cause pana in novembre 1605. Atunci inse complotulu se descoperi d'in una scrisore secreta, si asié scapã de morte cea mai crancena regele Iacobu I., ministrii, membrii parlamentulu, publiculu care erã sè merge la deschiderea acelu-a si toti locuitorii caselor de prin pregiuru, cã-ci acelea tote erau sè se prefaca in ruine. Mai multi conspirati fusera prinsu, alti ucisi in lupt'a tienuta cu armele; destalu inse, cã adevèrulu est la lumina.

(Va urmã.)

Domnilor, noi romanii, serbii, si dumnii voastra magiarii, pana candu suntemu fiii acestei patrie, si voim a ne edifica scole, a ne cultivati a educati, lipsindu-ne medi-locele materiali, unde se ne adresamu daca nu la guvernul si la camera? Eu domnilor sum membru alu comitetului gimnasiunului d'in Bradu; acestu comitetu are unu conclusu, prin care suntemu insarcinati, io si colegulu meu Borlea, a ne adresat cãtra guvernulu dvostra si cãtra acãsta onorabila camera, ca se veniti intr'ajutoriuu gimnasiunului romanu cu o sumulitiã ore-care. O amu facutu; dvostra ati refusat. Totu acelu comitetu inse, prin conclusulu sãu, ni-a insarcinat, ca pre casulu candu guvernulu si dvostra, camer'a, ne veti refusa ajutoriuu, sã ne intorcem cãtra guvernulu romanu si cãtra camer'a romana d'in Bucuresci (miscare si sgomotu turburos). Da dloru, noi ne-amu implinitu detorintã; si dupa-ce dvostra, guvernulu si camer'a magiara, ne-ati refusat, ne vomu adresat acolo, unde de siguru nu ne voru refusa (sgomotulu totu cresce). Amu fostu detoriu dloru a declarã acãsta aici inaintea dvostra, ca sã scia tota lumea cum sã adjutara aici institutulu de cultura (mare sgomotu), ca sã nu diceti cã noi suntemu aceia cari agitãmu (sgomotulu continua). Atãta este, ce voiamu sã ve spunu. Si acum mi dau votulu pentru propunerea dlui Pavloviciu (sgomotu).

Iosifu Justh declara, cã cuvintele vorbitorulu antecedente l'au surprinsu. Oratorele spune, cã luteranii, procedendu in modulu acestu-a, acum'a, dupa-ce li s'a negatu cererea, aru trebui sã se adreseza cãtra Prusia pentru ajutoriu. Oratorele este luteranu, inse nu doresce neci una subventiune, cãci ea ar' restringe autonomiã besericeii. (Aprobare.)

Dan. I rã n y i primesce amendamentul lui Pavloviciu cu modificatiunea lui Tisza, facuta cu privire la gimnasiunulu romanu d'in Bradu.

M a x i m o v i t s sustiene amendamentul lui Pavloviciu.

Vincentia B a b e s i u accentua, cã gimnasiunulu d'in Neoplant'a trebe sã se desfiintizeze, daca nu i se va accordã subventiunea ceruta. Legelatiunea sã arete acum'a cã e aplecata a intinde poporatiunii tote medi-locele menite pentru cultivarea ei. In fine recomanda camerei primirea amendamentulu d'in cestiune.

Ministrulu financiiloru K e r k á p o l y afla, cã cestiunea pendinte nu este una cestiune de principiu, de-ora-ce principiuu nu se alte reza neci decãtu prin acea, cã se voteza 6200 sãu 8000 fl. Oratorele gasesce intemeiata propunerea comisiunii financiare, si doresce ca cestiunea sã se desparta in doue parti. Mai antãiu sã se voteze daca are sã se acorde gimnasiunulu d'in Neoplant'a 8000 fl., si, dupa ce se va fi primitu partea acãsta, camer'a sã decida a supr'a conditiuniloru, sub cari are a se votã subventiunea.

M i r c e a B. S t a n e s c u: Onorab. camera! Romanii cerura in anulu espiratu unu ajutoriu pentru infiintarea unui teatru nationalu; acãsta rogare a loru inse se respinse d'in motivu cã e ecuitabilu a votã ce-va ajutoriu pentru scopuri de cultivare, dar' pentru teatru, care nu e unu institutu esclusiv de cultivare, ci, precum au sustienutu unii deputati, e mai multu unu institutu de petrecere, nu se pote votã neci unu ajutoriu. Ei bine, Romanii nu mai reinnoira amendamentulu d'in anulu trecut, ci condeputatii Borlea si Pavloviciu pusera pre biurulu camerei doue amendamente, prin cari cerura una suma neinsemnata pentru sustinerea scoleloru mediocre ale nationalitatiloru.

Onor. camera! E lucru cunoscutu, cã romanii si serbii nu sunt caus'a cum-cã au ramas inderetru material-minte. Ei au ramas inderetru atãtu materialu cãtu si spiritalminte. Ar' fi in interessulu immediatu alu tiei, alu guvernulu si alu acestei camere, ca toti locuitorii tiei sã infloresca atãtu in privintiã materiala cãtu si spiretualã. Èta aci vi se dà ocaziunea ca sã votati una suma neinsemnata pentru scopuri de cultivare. Acãsta rogare nu o priviti de una rogare particularã, ci comuna, carea se pote resolve numai pre bas'a ecuitãtii, dreptãtii si egalitãtii.

Onorab. camera! Inflorirea materiala e conditiunata dela cea spiretualã. Aici se cere ajutoriu pre sem'a unei scole, carea nu se pote sustienã d'in propriile sale poteri, prin urmare cererea este intemeiata; si acestu ajutoriu se cere pre sem'a unui poporu care, lipsitu de medi-loce, nu-si pote tramite copiii la una scola mediocra mai indepartata, ci, in urm'a seraciei, e constrinsu a-i tramite la una scola mai aproape; si asiã nu intielegu observatiunile deputatiloru d'in partea dreapta, cã, daca poporul nu e in stare a sustienã scole in acestu timentu, pentru ce nu-si tramite copiii la alte scole. Da, i-ar' potã tramite la alte scole, daca starea materiala a lui n'ar' fi atãtu de rea si inapoiata, dar' in casulu presinte acestu motivu decide.

Justh a d'isu, cã nu a fostu la locul sãu afirmatiunea condeputatulu Hodosiu, cã adevã, dupa-ce a cadutu amendamentulu deputatulu Borlea, si prin urmare romanii trebe sã se ingrisesca in altu modu pentru sustinerea scoleloru loru mediocre, vomu fi constrinsi a cere ajutoriu de la guvernulu d'in Bucuresci. Eu nu vedu neci una surprindere in acãsta afirmatiunea a condeputatulu meu Hodosiu, cãci, dacã patriã noastra ni este mastera, era lipsele trebe sã ni le acoperimu chiaru si dupa legile naturei, atunci

primescu binefacerea de la una natiunea sora, si asiã nu e mirare dacã, necapetandu ajutoriu aici in patria, vomu cere si primã de la poporele invocate, sãu chiaru d'in Moscoviã. (Miscare.)

Dlu ministru de finantie a reflectatu, cã aci a fostu vorba despre una cestiune de principiu. Eu, onor. camera, nu vedu neci una cestiune de principiu in acãsta afacere, si neci chiaru comisiunea financiarã n'a vedutu in ea vre-una cestiune de principiu, candu a recomandat acceptarea proiectulu de resolutiune alu deputatulu Borlea, fiindu cã s'a exprimat cã, nefindu scolele mediocre organizate prin lege, pana la organizarea loru opiniunea votarea ajutoriuu cerutu de condeputatulu Borlea. Dreptu acã, dacã comisiunea financiarã n'a vedutu in acãsta afacere vre-una cestiune de principiu contraria legiloru, dechiaru cã nu pote existe neci unu omu care sã veda intr'ins'a cestiune de principiu, ci, nu incãpe neci una indoiela, existe unu momentu, care nu este neci formalu neci principialu, ci fapticu, pozitivu, si acestu-a este, cã comisiunea financiarã, candu a recomandat votarea sumei conformu propunerei ministrulu, a voitu sã cascige guvernulu dispunerea a supr'a acestui gimnasiu. Acestu-a este dar' unu momentu pozitivu si nu numai principialu, pentru cã voiesce sã schimbe bas'a acestui gimnasiu. Conformu documentulu fundatiunulu alu acestui gimnasiu numai singuru patronatulu are dreptulu d'a statorã planulu de instructiune si a numã professori; inse comisiunea financiarã voiesce a rapã acestu dreptu de la patronatu d'in simpl'a cauza, cã ceremu ajutoriu d'in propriile nostre contribui si neci decãtu de la una alta persona privata, si a-lu dà guvernulu, ce'a ce ar' insemnã, cã sãu dãm guvernulu pentru unu ajutoriu neinsemnatu dreptulu d'a numã professori si d'a statorã planulu de instructiune, si prin acãsta amu introducere unu sistemu octroatu in numitul gimnasiu, prin ce s'ar' schimbã bas'a lui, sãu cã guvernulu, sciindu bine cã sub acãsta conditiune nime nu pote primã propunerea comisiunii financiare, neci chiaru respectivii petitiunari, si asiã, cadiendu amendamentulu, prin acãsta voiesce sã-si spele mânia, er' gimnasiunulu serbescu d'in Neoplant'a sã remana fãra ajutoriu d'in cass'a statulu.

Cãtu despre propunerea condeputatulu Pavloviciu, o primescu puru si fãra neci una conditiune, si me rogu a se statorã sum'a la 9700 fl., si acãsta o facu cu atãtu mai vertosu, cu cãtu onorab. camera a promis, cã va votã ajutorie pentru scopuri de cultivare; deci acum'a are ocaziune a-si tienã cuventulu. Nu ve opintiti in differentiã de 1700 fl., cãci nu e mare, fiindu-cã ministrulu a propus 8000 fl., era Pavloviciu a cerutu 9700 fl., si acum'a, dupace amendamentulu deputatulu Borlea a cadutu, — pentru ce dar' vi multimescu frumosu, — si, prin urmare, romanii nu capetara sum'a ceruta de 4000 fl., dati celu putienu serbiloru d'in acãsta suma differentiã de 1700 fl., cãci d'in sum'a economisata de 4000 fl. ajunge si vi si mai remane. Datile, o d'icu, sã am baremu atãta mangaiare, cã dacã romanii nu capetara nemica, sã capete celu putienu serbii, confratii si correligionarii mei; si asiã d'in ce'a ce s'a negatu romaniloru sã se dãe serbiloru, cãci acãsta o pretinde ecuitatea. Dreptatea si legalitatea, si o ceremu numai d'in jalu nostru. Nu faceti capitalu politicu d'in acãsta (contradicere in dreptã), cãci nu va produce indestulare ci numai nemulțumire, ce'a ce pote fi spre daun'a intregi tiei. Recomendu primirea enbloc a amendamentulu facutu de condeputatulu Pavloviciu.

In fine camer'a respinge amendamentulu lui Pavloviciu si primesce propunerea comisiunii financiare.

Proiectulu de conclusu alu deputatulu D e m e t r i u I o n e s c u, prin care ceruse a se accordã gimnasiunulu romanu d'in Beiusiu una subventiune de 4000 fl., se respinge fãra dezbateru d'in cauza cã, dupa comisiunea financiarã, statulu nu pote dà neci una subventiune scoleloru confesiunale.

Propunerea lui F r. P u l s z k y, relativã la acordarea unei sume de 5000 fl. pentru inavutirea museulu nationalu d'in Pest'a, se primesce fãra observare.

Se pune in dezbateru propunerea deputatulu Gregoriu S i m a y, facuta cu privire la votarea unei sume de 100.000 fl. pre sem'a museulu ungurescu d'in Transilvaniã, si se respinge.

Urmeza proiectulu de resolutiune alu lui Z o l t. Z m e s k á l, in care se d'ice, cã camer'a invita pre ministrulu de culte si instructiune publica a primã in bugetu una suma corresponsivã pentru ajutorarea fãra differentiã de nationalitate a reuniunilor literarie d'in tiera. — La propunerea comisiunii financiare, camer'a respinge proiectulu d'in cestiune.

Siedintiã se inchiaia la 1½ ora d. m.

VARIETATI.

* (P r e c u m s e s c i e), de presinte sunt vacante mai multe posturi de comiti supremi. Guvernulu ungurescu, precum audim, si-a aflatu degiã omenii sãi pentru a implã acãste posturi, afara de unele pucine, si denumirile respective voru urmã cãtu de curundu.

** (S e r b a r e d e p a c e). In 9. l. c. germanii d'in Zürich, in Elvetiã, tienura in Tonhalle una serbare de

pace, carea fũ iuse conturbata prin una multime de poporu in carea se aflau si ofitieri francesi. In diu'a a dou'a sã facutu una incercare de a eliberã pre cei arestati, cu ocaziune trebui sã intrevina militã, carea incepũ a purã — in aeru, inse d'in nenorocire puscã pre unu bietu om, care esãe a privi la spectaclu. Se d'ice, cã internatiunã sunt amestecati in acãsta afacere. Infanteriã si cavaleriã sunt chiamate a sustienã ordinea si liniscea.

** (I n v i t a r e d e p r e n u m e r a t i u n e). „Missiunea preotulu romanu facia cã poporul; sãu cea a fostu si ce trebe sã fia preotulu romanu pentru poporu.“ „Estrasuri biografice d'in vietiã unor preoti mai celebri.“ — O parte insemnata a intelligintiei romane, care, asistandu la adunarea generalã d'estu anu a societãtii „Alexi-Sincaiane“, a auditu disertatiunea mea despre „Missiunea preotulu romanu facia cã poporul“, etc., m'a indemnãtu ca sã de publicitãtii acãsta modesta lucrare a mea. Am statu pre cãgete la acãsta propunere si erãmu sã nu o primescu, pentru cã ca june inca cu prea putiena esperintia mi mai place a primã decãtu a dà invetiature, mi mai place a ce decãtu a scrie, — inse insisterea amiciloru mei si cugetãtu cã fia-care e detoriu a face cãtu pote, er' mai multu m'enea nu are dreptulu a pretinde de la d'insulu, precum sperarea cã voiu aflã indulgentiã lectoriloru, precum a aflatu complacerea auditoriloru mei pretiuiti, mi-a datu cãragiulu a me otarã ca sã dau la publicitate acãsta disertatiune. Sentiulu de recunoscintia ce portu cãtra toti barbãtari s'au luptatu pentru inaintarea natiunii si besericeii nostre, m'a indemnãtu totu-una-data ca la acãsta disertatiune sã mai adaugu si nescie estrasuri biografice d'in vietiã unor preoti mai celebri, cari si-au finitu cursulu vietiei pamantesci, lucrandu in viaã maretia a dlui si gradinã pomposã a natiunii. Speru si intru acãsta intreprindere springiuu mare-animosu alu publiculu cetitoriu. — Bani de prenumeratiune, in sum'a de 50 cr. v. a., a se tramite — franco — la subscribulu. — Gherl'a, la inceputulu lunei martiu 1871. — Nicolae F. C. Negrutiu, teologu.

Sciri electrice.

P a r i s u, 10. martiu. La Puteaux s'a intempatatu una nenorocire pre calea ferata; 19 vagoni cu germani bolnavi si raniti fure sfarimate. — „Journal Débats“ spera cã, in casu candu spiritalu iritate voru remanã surde facia cu svaturile salutarie ale ratiunii, guvernulu va dà in fine ordinã generalulu Aurelles, ca sã restituie liniscea. — Generalulu Aurelles si Picard au pus sub veghiare barricadele in Belleville si Montmartre; guvernulu nu voiesce sã intrevina, elu vrã sã osteneasca pre rescolati.

B o r d e a u x, 10. martiu. Adunarea nationalã a decisu cu 461 contr'a 104 de voturi a transpune sediementulu la Versaliã. Amendamentulu, relativu la transpunerea sediementulu adunãrii la Parisu, s'a respinsu cu 427 contr'a 154 voturi.

B r u s s e l a, 11. martiu. Sciri d'in Parisu comunica, cã gardele mobile tramise in Algeriã fure desarmate de cãtra indigeni, cari sunt acum domniã situatiunii. Guvernulu iã mesurile necesarie pentru restabilirea liniscei si a ordinei.

L o n d o n u, 10. martiu. Protocolulu d'in urma alu conferintiei pontice se va subsemnã astã-di. — Gladstone a dechiaratu in siedintiã de ieri a camerei deputatiloru, cã guvernulu n'are de cugetu sã modifice legile pentru esportulu de arme. Enfield dechiarã, cã ambassadorulu militarulu anglese, care ca spectatoru privatu a participatu la intrarea trupelor germane in Berolinu in 1866, sã i se ordone a se reintorce la Londonu, indatãce principele de corona prusescu va parasã Franciã.

S t e t t i n u, 11. martiu. „Ostsee-Ztg.“ aduce sciri detaiate despre pregatiri mari de rebellu ale Russiei. Fortaretiile: Brest, Demblin si Modlin se voru provedã cu forturi detasiate; ordinulu pentru formarea batallionulu alu patruea, s'a publicatã degiã si se organizeza cu cea mai mare iutiã telegrafele de campu si companiele cãliloru ferate.

P r a g a, 13. martiu. Rieger pleca astã-di la Viena. — Federalistii slavi vrãu sã infiintizeze in Viena una foia germanã pre actiã; directorulu foiei va fi Schuselka.

L o n d o n u, 14. martiu. Temerea de una aliantia russa-prussiana cresce. Inchiaierea conferintiei pontice, prin carea Russiã si a ajunsu scopulu, va produce, precum se crede in cercurile politice, caderea cabinetulu Manchester.

Propriet., edit. si red. respindiet.: ALES. ROMANU.